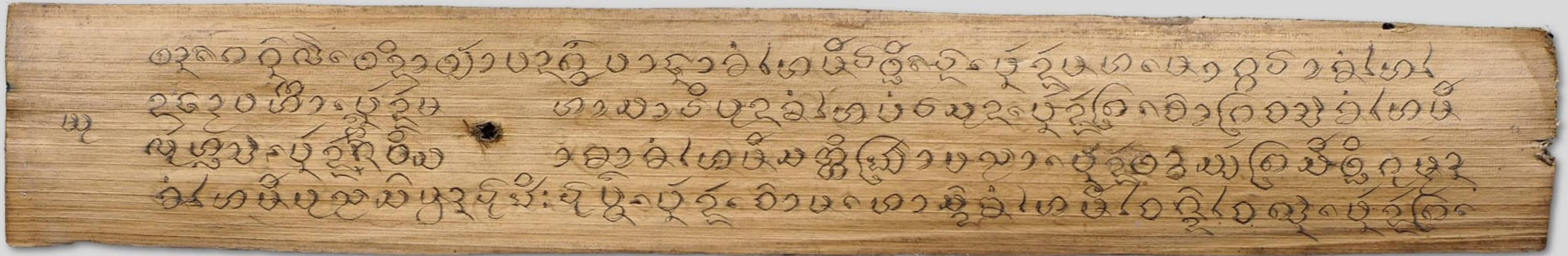

สมมาพระ

ว่าด้วยการขอมาพระรัตนตรัยแบบอีสาน

ปริวรรตและเรียบเรียงโดย นางสาวอุไร คำมีภา นักภาษาโบราณปฏิบัติการ
หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา

“สมมาพระ” คัมภีร์โบราณว่าด้วยการขอขมาพระรัตนตรัย อันบุคคลเคยประพฤติปฏิบัติพลาดพลั้ง ทั้งทางกาย วาจา ใจ ต่อพระรัตนตรัย โดยกล่าวถึงโทษล่วงเกินอันนั้น มาแสดงต่อหน้าพระรัตนตรัย และถวายสมมาบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เพื่อให้เป็นอโหสิกรรม และนำมาซึ่งอภัยโทษทั้งหลาย

คัมภีร์ที่ใช้ปริวรรต คือ สมมาพระภายนอก-ภายใน เลขทะเบียน กส.บ. 485/1 อักษรธรรมอีสาน ภาษาบาลี-ไทยอีสาน เส้นจาร ฉบับลานดับ ขนาด 4.8 x 28.7 x 0.8 เซนติเมตร ไม่มีไม้ประกบ

การขอขมาพระรัตนตรัยในคัมภีร์ไบลาน “สมมาพระภายนอก-ภายใน” เป็นรูปแบบการขอขมาพระรัตนตรัยของคนอีสานในอดีต (พิจารณาจากตัวอักษรและภาษาที่ใช้) แต่ในพิธีการขอขมาพระนี้ มีผู้คนหลากหลายชาติหลายภาษาที่มีจิตศรัทธาได้มาเข้าร่วมพิธีด้วย ดังข้อความที่ปรากฏในคัมภีร์ไบลาน

“...ข้าเค้าการ จี(น) จาม กับทั้งพราหมณ์แลฮ้อ ญ้อแลพวน ยวนแลกาฬ ลาวแลสะแวก ปากผิดแพกแลเสียงจา ท้าวพระยาแลขุนหมื่น ชมชื่นด้วยศรัทธา เอากันมาในเขต มีใจเจตน์ศรัทธา ขอสมมาบูชาแก่พระพุทธเจ้า...”

สะท้อนให้เห็นถึง การติดต่อ ความสัมพันธ์ และการอยู่ร่วมกันของผู้คนหลากหลายภาษาในสมัยอดีต

“โอกาส โอกาส ผูกเข้าไว้พระเจ้าทั้งมวล อันมีสัมพัทธ์เจ้าเป็นเค้า
เป็นประธาน **กาลอันเข้าวิสา** ว่าสั่งมาสุดมาถึงแก่สรพรมจารีเจ้าทั้งหลาย ผูกเข้าทั้งหลาย
บ่ให้เสียฮิตสาประเวณีแห่งสรพรมจารีเจ้าทั้งหลาย ผูกมีสัมมาสันตะอันพร้อมเพรียงกันแล้ว
แล”

ข้อความที่ปรากฏในคัมภีร์ไบลาน แสดงให้เห็นว่า การสมมาบูชาพระรัตนตรัย
กระทำในช่วงเข้าพรรษา ซึ่งในช่วงนี้นั้น พระสงฆ์จะมีธรรมเนียมอย่างหนึ่ง คือ การทำ
สามัคยกรรม หมายถึง การขอขมาโทษกัน และให้อภัยกันในทุกการกระทำ เพื่อจะได้อยู่ร่วมกัน
ตลอดพรรษา โดยไม่ขุ่นข้องหมองใจกัน ดังนั้น พุทธศาสนิกชนจึงถือเป็นโอกาสอันดี
ที่จะสักการบูชาและขอขมาพระรัตนตรัยด้วย

Handwritten text in Thai script, likely a historical document or manuscript, showing several lines of text with some ink blots.

รูปแบบการขอขมาพระรัตนตรัยที่ปรากฏในคัมภีร์ไบลาน

Handwritten text in Thai script, continuing the manuscript or document, with a circular seal or stamp visible in the lower right area.

1

สักการบูชาพระรัตนตรัย

ขั้นตอนแรกของการขอขมาพระรัตนตรัย จะเป็นการกล่าวสักการบูชาพระรัตนตรัย โดยนำข้าวตอกดอกไม้มาสักการะพระรัตนตรัย และอธิษฐานให้เป็น 4 โกลูก

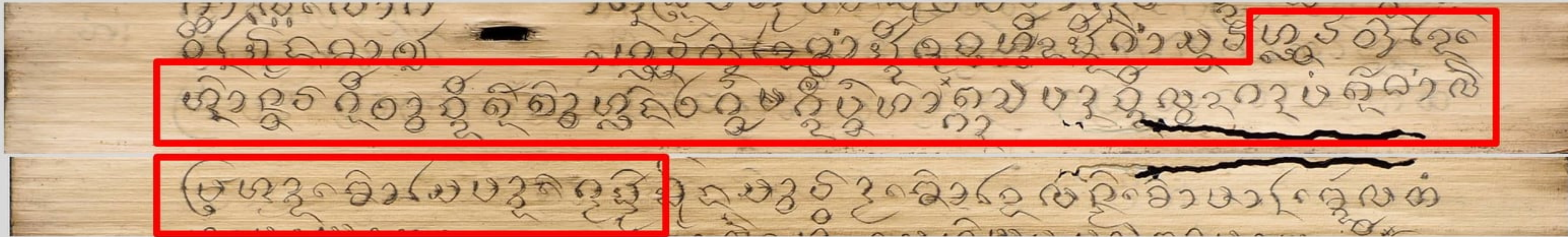
- ปฐมโกลูก ➡ ถวายสมมาบูชาแด่พระพุทธเจ้า ผู้พร้อมด้วยบารมีธรรม 30 ทศตรัสรู้ยังสังฆกรรม 4 ประการ
- ทุติยโกลูก ➡ ถวายสมมาบูชาแด่พระนवलโลกุตตรธรรม (ธรรมอันประเสริฐ)
- ตติยโกลูก ➡ ถวายสมมาบูชาแด่พระเจดีย์ศรีมหาโพธิเจ้า
- จตุตถโกลูก ➡ ถวายสมมาบูชาแด่พระอริยสงฆ์เจ้า

2

ขอขมาพระรัตนตรัย

จากนั้น เป็นการกล่าวถึงความผิดและโทษที่ได้ล่วงเกินพระรัตนตรัย ยกตัวอย่างเช่น

“...หลอนว่าได้หาวนอนคิ่งทำวจิตพังฟ้าวหลงๆ คองคืดปองหาการกายบ้าน จิตลวด
คร้านบ่พึงธรรมแล ประมาทข้าวใส่บาตรแกมผม...”

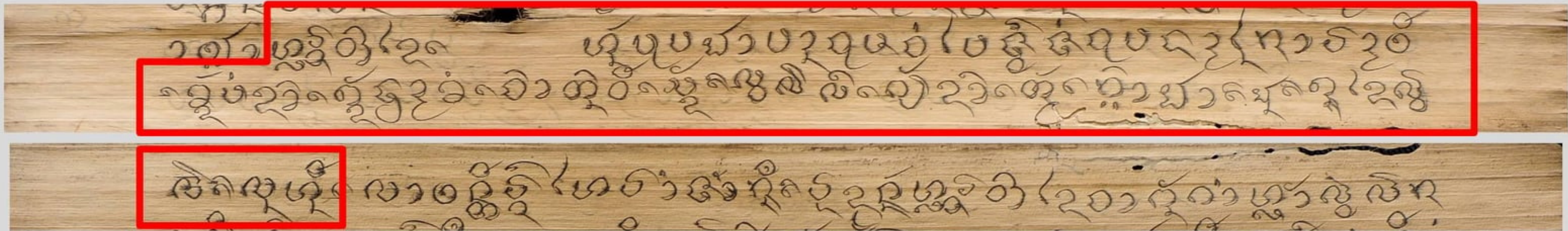
(อธิบายความ : หากว่าได้ง่วงเหงาหาวนอน กายก็เอนไปเพราะถูกความง่วงครอบงำ มีจิตอันรึบร้อน
นึกถึงแต่กิจการงานบ้าน มีจิตเกียจคร้าน ไม่สนใจพึงธรรม และประมาทนำข้าวที่มีเส้นผมติดอยู่ใส่บาตรให้พระสงฆ์)

2

ขอขมาพระรัตนตรัย

ตัวอย่าง

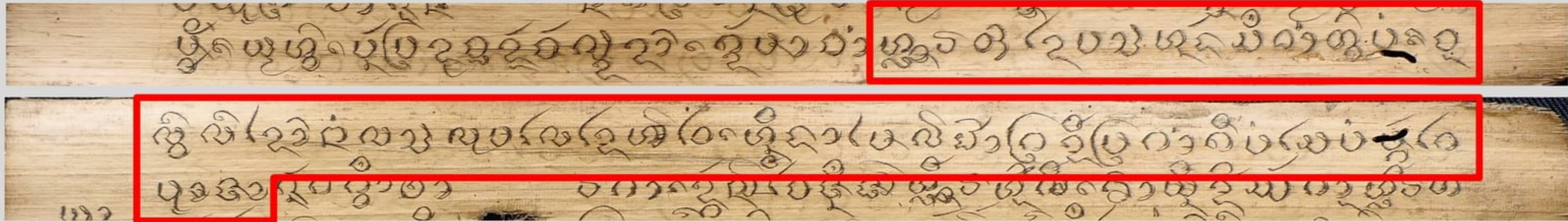
“...หลอนว่าได้เห็นบุปผาบานจุ่มจ่อใบชวงช่อจวบงาม ในอารามที่เขต บ่เอาเพ็ดถาม
 ขอเจ้าตนวิเศษ แล้วแลเก็บเอาเต็มโพกผ้าแผ่นแพรได้แล้วแลเล่นหนี...”

(อธิบายความ : หากว่าเห็นดอกไม้ ทั้งดอกบานดอกตูมที่มีชวงช่อสวยงามในเขตวัด ไม่ยอมเข้าไปถามไถ่
 ขออนุญาตจากพระสงฆ์ แต่แอบเก็บดอกไม้เหล่านั้นใส่เต็มผ้าโพกผ้าแพร ได้แล้วก็รีบวิ่งหนี)

2

ขอขมาพระรัตนตรัย

ตัวอย่าง

“...หลอนว่าได้บายหนังสือธรรมตัวบ่แจ้แล้วแลได้เอาน้ำลายลูบไล่ ได้ห้อยไว้เหนือ
ง่าไม้แลฝากฎี ประคัมกิริบใส่บ่มีใครบูชา...”

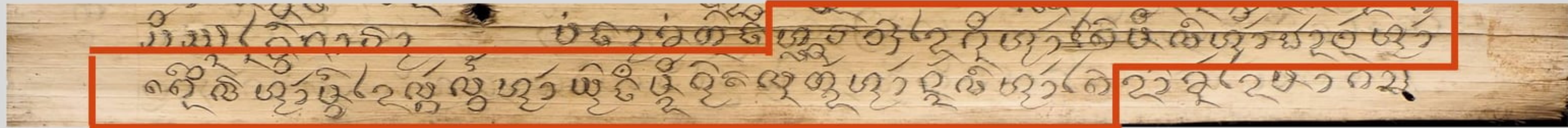
(อธิบายความ : หากว่าได้จับได้อ่านคัมภีร์โบราณ แต่เห็นตัวอักษรไม่ชัด จึงได้เอาน้ำลายไปลูบเพื่อให้เห็นอักษร
ชัดขึ้น เอาคัมภีร์โบราณไปห้อยไว้ตามกิ่งไม้หรือตามฝาผนังกุฎี โดยไม่ใส่ใจให้ความเคารพบูชา)

2

ขอขมาพระรัตนตรัย

ตัวอย่าง

“...หลอนว่าได้กินหมากมีแลหมากผาง ทั้งหมากเฟืองแลหมากม่วง ได้ลักล่องหมาก
ยม ถීමีตคมแล่นตัดหมากนัดแลหมากไฟ...”

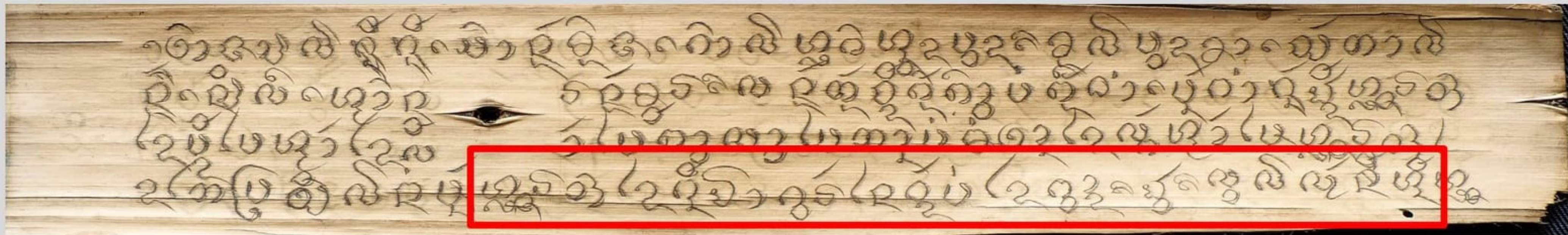
(อธิบายความ : หากว่าได้ขโมยผลไม้ที่อยู่ในวัดกิน ทั้งขนุน มะปราง มะเฟือง มะม่วง มะยม และใช้มีดตัดเอา
สับปะรดและมะไฟ)

2

ขอขมาพระรัตนตรัย

ตัวอย่าง

“... หลอนว่าได้กินยาควันในวัดบ่ได้กวาดแผ้วแล้วแลลुकหนี...”

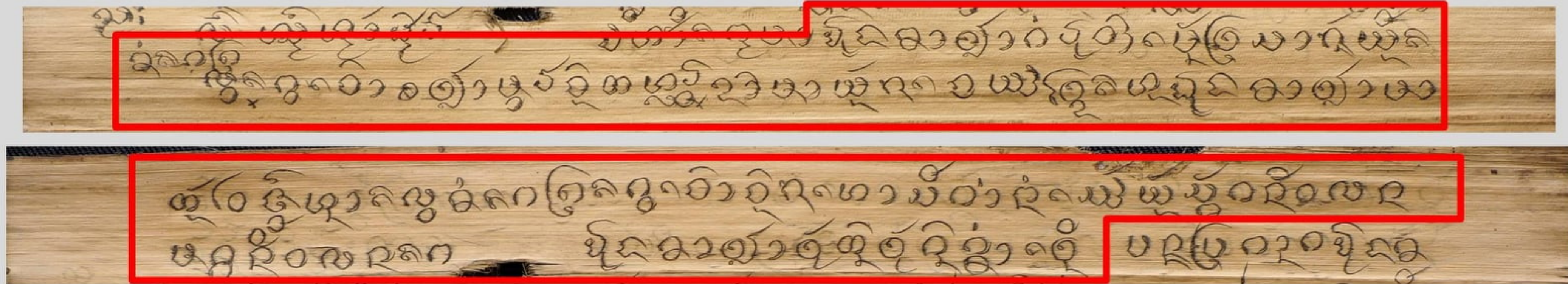
(อธิบายความ : หากว่าได้สูบบุหรี่ในวัด แล้วลुकเดินหนีไป โดยไม่ได้ปิดกวาดหรือทำความสะอาด

2

ขอขมาพระรัตนตรัย

เมื่อกล่าวความผิดแล้ว จะเป็นการกล่าวขอขมาเพื่อให้งดซึ่งโทษล่วงเกินอันนั้น

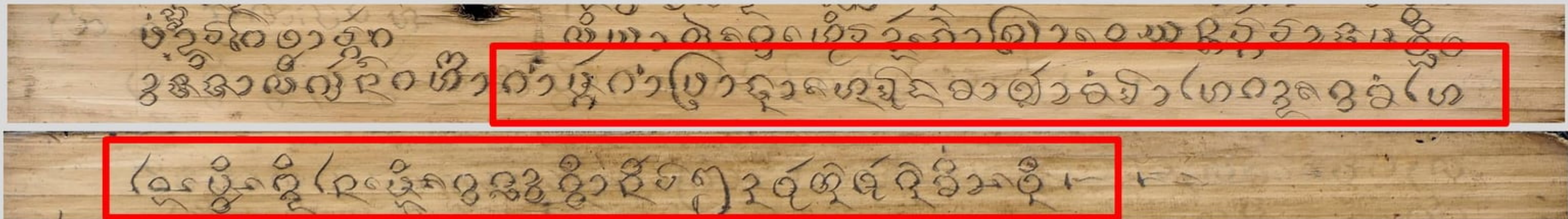
“...ผู้งข้าทั้งหลายก็รู้ว่าเป็นทราสาอันยิ่งแล้ว ขอแก่พระแก้วเจ้าทั้งหลายมวล
จงตะหลวนเอามายังอภัยโทษแห่งผู้งข้าทั้งหลายมาตั้งไว้ช่องหน้าแล้ว ขอแก่พระแก้วเจ้า
จงอโหสิกรรมนำเสี่ยยังลัคคนิวรรณ์มัคคนิวรรณ์แก่ผู้งข้าทั้งหลายทุกตนทุกคนก็ข้าเทอญ...”

3

กล่าวคำปรารภ

แม้จะปรารภทรัพย์สินเงินทอง ลาภ ยศ สามีภรรยา ปัญญาอันเฉลียวฉลาด ฯลฯ แต่ความความปรารภอันเป็นที่สุดและเหนือสิ่งอื่นใดนั่น คือ นิพพาน

“...คำมักคำปรารภแห่งฝูงข้าทั้งหลายขออย่าให้คลาดแคล้ว ขอให้ได้เมื่อเกิด
ในเมืองแก้ว กล่าวคือว่า นิรพานทุกตนทุกคนก็ข้าเทอญ...”

คัมภีร์ไบเบิลในเรื่อง สรรพพระกายนอก-ภายใน นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราว และวิธีการขอขมาพระรัตนตรัยแบบอิสลามแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงอุปนิสัยใจคอของผู้คน ในอดีต ที่ใส่ใจในรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ มองความผิดทุกการกระทำโดยไม่ได้ยึดติด ว่าผิดต่อหลักธรรมใด หากแต่มองว่า การกระทำใดๆ ทำแล้วเกิดความไม่สบายใจ นั่นคือ ได้มีการล่วงเกินต่อพระรัตนตรัยแล้ว ควรที่จะนำความผิดนั้น มาแสดงต่อหน้าพระรัตนตรัย เพื่อน้อมรับความผิดและแสดงความบริสุทธิ์ใจที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนใหม่ต่อไป

บรรณานุกรม

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า. พจนานุกรมภาคอีสาน - ภาคกลาง ฉบับปณิธาน สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ติสฺสมหาเถระ). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2515.

“สมมาพระภายนอก-ภายใน.” หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา. หนังสือใบลาน 1 ผูก. อักษรธรรมอีสาน. ภาษาบาลี-ไทยอีสาน. เส้นจาร. ฉบับลานดิบ. ม.ป.ส. ม.ป.ป. เลขที่ กส.บ. 485/1.

